

ГЕНДЕРНІ АСПЕКТИ ЛІДЕРСТВА У ПРОФЕСІЙНІЙ СФЕРІ

Чернявська Т.П.

**професор, доктор психологічних наук,
професор кафедри диференціальної і спеціальної психології
Одеський національний університет імені І.І. Мечникова**

Вступ. В сучасній ситуації всесвітньої пандемії коронавірусу та фінансово-економічної кризи ясно проявляється той факт, що лідерство у всіх сферах професійної діяльності може стати той рушійною силою, яка знайде напрямки виходу із цих складних проблем. Основна риса, яка відрізняє лідерів у діяльності організації від нелідерів – це їх інноваційна діяльність. Лідери, які можуть генерувати та впроваджувати нові життєздатні ідеї, здатні знайти ефективні шляхи та методи подолання криз.

У професійній сфері лідерські якості менеджерів забезпечують ефективність професійної діяльності та успішність її виконання персоналом; баланс між конкурентністю та кооперативністю у взаємодії відділів та співробітників; вплив на підлеглих та оточуючих, який базується на виняткових особистісних якостях менеджерів-лідерів та на їх здатності вселяти віру в то, що їх рішення та дії, методи, якими це забезпечується, бачення та місія - правильні, своєчасні та такі що можливо реалізувати.

У зв'язку з цим дослідження гендерних аспектів лідерства у професійній сфері є пріоритетною дослідницькою проблемою в сучасному науковому психологічному напрямі, зокрема психології менеджменту та бізнесу.

Психологію лідерства вивчали Г.М. Андреева, Б. Басс, Т.В. Бендас, Р. Богардус, Л.М. Карамушка, І.Н. Кон, Я.Л. Коломінський, Дж. Крюгер, К. Левін, Дж. Морено, Б.Д. Паригін, А.В. Петровський Ф. Сміт, Р. Стогділл, Ф. Фідлер, Е. Холландер та ін.

Психологічні аспекти бізнесу та менеджменту вивчали Л. Верт, М. Голдсміт, О.В. Данчева, А. DuBrin, Л.М. Карамушка, W. Cascio, П.Ю. Семенуха, А. Сомервілл,

М.Г. Ткаліч, Ф. Хесселбейн, J. Hollenbeck, Т.П. Чернявська, Ю.М. Швалб, J. Wagner та ін.

Гендерні аспекти лідерства досліджували Ш. Берн, О. Вейнінгер, Е. Гідденс, В.Г. Горчакова, Є.П. Ільїн, Є. Ніколаєва, К. Хорні, Т.П. Чернявська, І.А. Шестопап та ін.

Проблема гендерних відмінностей лідерів у професійній сфері висвітлена у наукових джерелах недостатньо широко, вона є актуальною і тому потребує детального вивчення.

Мета тез полягає в розкритті гендерних особливостей лідерів в управлінській професійній сфері.

Методи теоретико-методологічного дослідження. У дослідженні проблеми гендерних аспектів лідерства в менеджменті та бізнесі використовувалися такі методи: інтерв'ю-бесіда по певному плану, вільне інтерв'ю без строгої деталізації за загальною програмою; анкети самооцінок, експертна оцінка топ менеджерами ефективності діяльності менеджерів середньої ланки; інтроспективне опитування з подальшим структурованим опитуванням і детальним записом відповідей.

Результати. Дослідження гендерних особливостей менеджерів-лідерів було розпочато нами з дослідження психологічних аспектів управлінського лідерства. Виклики сучасності пред'являють до менеджерів підвищені вимоги: до їх творчої активності; до вміння знаходити нові шляхи вирішення проблем, які вони ніколи раніше не вирішували; до вміння по-іншому поглянути на постійні проблеми і знаходити нові методи впливу на співробітників для підвищення їх ефективності діяльності.

Вчені виділяють у структурі особистості лідера такі психологічні якості, як: домінування, низьку особистісну тривожність, цілеспрямованість, гнучкість мислення та спілкування; спрямованість на успіх; суб'єктивне сприйняття життя як інтересного та емоційно насиченого; вони мають уявлення про себе, як про сильну та яскраву особистість (Т.В. Бендас, Л. Верт, А. DuBrin, Л.М. Карамушка, П.Ю. Семенуша, Т.П. Чернявська, Ю.М. Швалб, J. Wagner та ін.).

Вчені, що досліджували гендер виявили низку гендерних характеристик та стереотипів поведінки, які впливають на соціалізацію та самоактуалізацію особистості (С. Бем, Ш. Берн, Є.П. Ільїн, Є. Ніколаєва та ін.).

Дослідження гендерних аспектів лідерства в менеджменті та бізнесі показують, що в умовах економічної нестабільності характеристики особистості менеджерів-лідерів, зокрема їх стать, надають мінімальний вплив на розвиток бізнесу (Т.П. Чернявська, Швалб Ю.М. та ін.).

Наші дослідження показали, що соціальна сміливість менеджерів-лідерів жінок перевищує за цим показником результати менеджерів чоловіків і вказує на більшу активність, підприємливість, готовність до ризику перших (Т.П. Чернявська, 2013).

Висновки. Теоретико-методологічне дослідження гендерних аспектів лідерства у професійній сфері дозволило виявити, професійно важливі особистісні якості менеджерів-лідерів таких, як: пошук і знаходження економічних можливостей, ініціативність; здатність швидко приймати нестандартні ефективні рішення в умовах невизначеності; здатність енергійно діяти в екстремальних умовах криз та ін.

Що до гендерних відмінностей менеджерів-лідерів, то професійно важливі якості менеджерів (чоловіків та жінок) у кризових умовах мінімально відрізняються за впливом на розвиток та ефективність бізнесу.

Література

1. Бендас Т.В. Психология лидерства: учебное пособие. СПб.: Питер, 2009. 448 с.
2. Горчакова В.Г. Психология женщины-профессионала: автореф. дис. ... докт. психол. наук: 19.00.03, СПб., 2000. 48 с.
3. Ильин Е.П. Дифференциальная психофизиология мужчины и женщины. СПб: Питер, 2006. 544 с.
4. Чернявская Т.П. Личностные особенности собственников и несобственников бизнеса: гендерный аспект. Наука і освіта. Південний науковий центр НАПН України. Одеса. 2013. № 4/CXIV. С. 29 –33. URL: file:///C:/Users/tatya/Downloads/NiO_2013_4_8.pdf
5. Чернявская, Т.П. Психология успешности личности в бизнесе: Монография. Одесса: Астропринт, 2010. 288 с.